

Deset ključnih poruka specijalnog izveštaja IPCC-a o ekstremnim vremenskim prilikama

18. novembar 2011.

Dr Tom Mičel, Overseas Development Institute, t.mitchell@odi.org.uk

Dr Marten van Alst, Klimateski centar Crvenog krsta i Crvenog polumeseca, vanaalst@climatecentre.org

Međuvladin panel o klimatskim promenama (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) je 18. novembra 2011. godine predstavio „Specijalni izveštaj o suočavanju sa rizicima od ekstremnih vremenskih prilika i nesreća kako bi se poboljšalo prilagođavanje na klimatske promene“ („Special Report on Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation“, SREX). Ove zaključke su odobrile 194 vlade nakon četvorodnevno sastanka u Kampali u Ugandi, na kome je usaglašena svaka rečenica sažetka Izveštaja za donosiocce odluka. Preko 200 autora ga je pisalo više od dve i po godine, pregledalo ga je još nekoliko stotina drugih autora uključujući i akademike, stručnjake i donosiocce odluka, od Fidžija do Senegala, od Rusije do Čilea, pa izveštaj predstavlja dramatičan i precizan skup zaključaka.

Objavljen u kontekstu gladi u Somaliji, neobično velikih snežnih padavina za to doba godine u SAD, poplava na Tajlandu i nacionalne vanredne situacije proglašene zbog suša u Tuvalu, ovaj izveštaj uključuje jasne ali tipično suptilne i konzervativne procene koje predviđaju sve topliji svet u kome su sve češće katastrofe. Međutim, on pruža i osećaj nade, tako što uključuje listu mera koje uspešno smanjuju rizik od nesreće na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou. U njemu se predlaže da će primena tih mera morati znatno da se poveća, zajedno sa značajnim smanjenjem emisija gasova sa efektom staklene bašte, kako bi države i zajednice izbegle najgore katastrofe izazvane promenom klime. U izveštaju je takođe jasno da u nekim slučajevima unapređenje postojećih pristupa neće biti dovoljno i da će biti potrebne sistematičnije promene.

Ključne poruke SREX-a su sledeće:

1. Čak iako se klimatske promene ne uzmu u obzir, rizik od nesreća će nastaviti da raste u mnogim zemljama i biće sve više ugroženih ljudi i objekata izloženih vremenskim ekstremima.
2. Postoje dokazi da su klimatske promene u nekim regionima već promenile značaj i učestalost nekih ekstremnih vremenskih i klimatskih prilika („klimatski ekstremi“).
3. Klimatske promene će imati važan uticaj na ozbiljnost i značaj klimatskih ekstrema u budućnosti. U naredne dve ili tri decenije, očekivani porast klimatskih ekstrema će verovatno biti relativno mali u poređenju sa normalnim godišnjim varijacijama tih ekstrema. Međutim, kako klimatske promene postaju dramatičnije, njihov uticaj na niz klimatskih ekstrema će postajati sve značajniji i igraće veću ulogu u uticajima koje katastrofe budu imale.
4. Postoje precizniji podaci o tome šta se očekuje po pitanju promena u ekstremima u različitim regionima i pod-regionima, a ne samo globalno, iako za neke regione i neke ekstreme neizvesnost ostaje visoka. Klimatski ekstremi sve više postaju nepredvidivi.
5. Visok nivo ranljivosti, u kombinaciji sa ozbiljnim i čestim vremenskim i klimatskim ekstremima može učiniti neka mesta, kao što su atoli, sve težim za život i rad.
6. Potrebno je uspostaviti ravnotežu između mera za smanjenje rizika, prenos rizika (npr. kroz osiguranje) i suštinske pripreme za i suočavanje sa posledicama katastrofa u klimi koja se menja. Ova ravnoteža će zahtevati veći naglasak na najavi i smanjenju rizika.

7. U ovom kontekstu, postojeće mere za suočavanje sa rizikom se moraju unaprediti jer su mnoge zemlje slabo adaptirane na trenutne ekstreme i rizike, a kamoli na one koji se predviđaju. Ovo bi uključivalo širok spektar mera, kao što su sistemi ranog upozorenja, planiranje upotrebe zemljišta, razvoj i primena građevinskih propisa, unapređenje zdravstvenog nadzora ili upravljanje ekosistemima i njihovo obnavljanje.
8. Kapacitet zemalja da se suoče sa datim izazovima i projektovanim trendovima za rizik od nesreće određuje delotvornost njihovih nacionalnih sistema za suočavanje sa rizikom. U takve sisteme spadaju nacionalne i lokalne vlasti, privatni sektor, istraživačka tela i civilno društvo, uključujući i organizacije na nivou zajednica.
9. Tamo gde su ranljivost i izloženost visoke, a kapacitet je nizak i vremenski i klimatski ekstremu se menjaju, mogu biti potrebna suštinska prilagođavanja kako bi se izbegli najgori gubici usled katastrofa i kritičnih tačaka.
10. Bilo kakvo odlaganje smanjenja gasova sa efektom staklene bašte će verovatno dovesti do ozbiljnjih i češćih klimatskih ekstrema u budućnosti.

Implikacije izveštaja

SREX predstavlja značajan napredak za integraciju i harmonizaciju adaptacija na klimatske promene, suočavanja sa rizikom od katastrofa i klimatskih naučnih zajednica. Podela oko definicija su uglavnom završene, pošto izveštaj nudi zajedničku definiciju, na primer ranljivosti i izloženosti, što se razlikuje od definicija korišćenih u četvrtom izveštaju procena IPCC-a.

Na političkom nivou, dok ovaj izveštaj ne uključuje dovoljno specifičnih podataka na kojima bi se mogle bazirati mudre nacionalne ili lokalne politike, on ipak nudi čvrstu osnovu i skup nalaza koji mogu podstaći zanimanje uticajnih donosioca odluka koji nisu ranije bili upoznati sa ozbiljnošću ove teme. Na međunarodnom nivou izveštaj može da (i) pomogne u jačanju integracija finansijskih mehanizama za podršku adaptacije i suočavanje sa rizikom od katastrofe, (ii) otkrije važnost promena klimatskih ekstrema i rizika od nesreća donosiocima odluka koji rade u drugim oblastima, (iii) pojasni i da snage razvijanju mehanizama UNFCCC-a o gubicima i štetama (koje treba da podrže zemlje u razvoju koje su pod uticajem katastrofa koje se povezuju sa klimatskim ekstremima), (iv) usmeri pažnju na značaj smanjenja gasova sa efektom staklene bašte kako bi se izbegli najgori klimatski ekstremi.

Izveštaj svakako nagoveštava potrebu da zemlje ponovo procene svoja ulaganja u mere suočavanja sa rizikom od katastrofa. Nove procene rizika od katastrofa koje uzimaju u obzir klimatske promene mogu zahtevati od zemalja i ljudi da ponovo razmisle koje nivoe rizika su spremni i mogu da prihvate. Ovo postaje jasnije kada se uzme u obzir da će trenutni klimatski ekstremi u budućnosti biti „normalno“ vreme, a da će budući klimatski ekstremi izazvati našu maštu i sposobnost da se sa njima nosimo kao nikada pre. Pametan razvoj i ekonomska politika će morati da uzmu u obzir promene u riziku od katastrofe kao suštinsku komponentu, ako ne želimo da više novca, imovine i ljudi nego ikad odnesu nadolazeće poplave.

Iako su oba autora ovog bloga koordinatori i vodeći autori IPCC „Specijalnog izveštaja o suočavanju sa rizicima od ekstremnih vremenskih prilika i nesreća kako bi se poboljšalo prilagođavanje na klimatske promene“ i članovi jezgra tima pisaca Sažetka izveštaja za donosioc odluka, ovaj članak ne predstavlja stavove IPCC-a niti organizacija iz kojih potiču autori.